

ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ I

DERS NOTU

Konu	Batı Cephesi, I. İnönü Savaşı, II. İnönü Savaşı, Kütahya Eskişehir Savaşı				
Hafta	13	Dönem	GÜZ	Öğretim Elemanı	Öğr. Gör. Fatma ÇETİN

BATI CEPHESİ

1. I. İNÖNÜ SAVAŞI (6-10 OCAK 1921)

1.1. LONDRA KONFERANSI (21 Şubat- 11 Mart 1921)

1.2 MOSKOVA ANLAŞMASI (16 Mart 1921)

1.3 TÜRKİYE AFGANİSTAN DOSTLUK ANLAŞMASI (1 Mart 1921)

1.4 TEŞKİLAT-I ESASİYE KANUNU

1.5 İSTİKLAL MARŞININ KABULÜ

2. II. İNÖNÜ SAVAŞI (26 Mart- 2 Nisan 1921)

3. KÜTAHYA-ESKİŞEHİR SAVAŞLARI (13-19 Temmuz 1921)

3.1 BAŞKOMUTANLIK YASASI

3.2 TEKÂLİF-İ MİLLİYE EMİRLERİ (7-8 Ağustos 1921)

1. BATI CEPHESİ

30 Ekim 1918 de Mondros Mütarekesinin imzalanması ile Anadolu'nun itilaf devletlerince işgali başlamıştır. Bu işgal sürecinde I. Dünya Savaşı devam ederken İtilaf devletlerinin yaptıkları gizli anlaşmalar oldukça belirleyici olduysa da yine de bu anlaşmalara tamamen sadık kalınmamıştır. Boğazlar çevresi ve Akdeniz'de güçlü bir İtalya istemeyen İngiltere ve Fransa, gizli anlaşmalar ile İtalya'ya vadettikleri İzmir ve çevresini savaş sonrası Paris Barış Konferansında Yunanistan'a bırakmışlardır. Böylece mütareke döneminde İtilaf devletleri İtalya'yı karşılarına almışlardır.

Paris'te alınan kararlar çerçevesinde Mondros'un 7. Maddesine dayanarak 15 Mayıs 1919 da Yunan askeri İzmir'i işgale başlamıştır.

Yunanistan'ın başta İzmir olmak üzere Batı Anadolu'da yaptığı işgallerin asıl gerekçesi nedir?

Megali İdea; kendini Bizans'ın varisi olarak gören Yunanistan'ın Anadolu coğrafyasına tekrar hakim olarak Büyük Yunanistan'ı kurma düşüncesidir. Bu düşüncenin şekillenmesinde önemli bir aktör ise batılı devletlerin Yunanistan'a bu noktada verdikleri destektir. Ayrıca Anadolu'nun yer altı ve yer üstü kaynakları da bu coğrafyayı cazip hale getirmiştir.

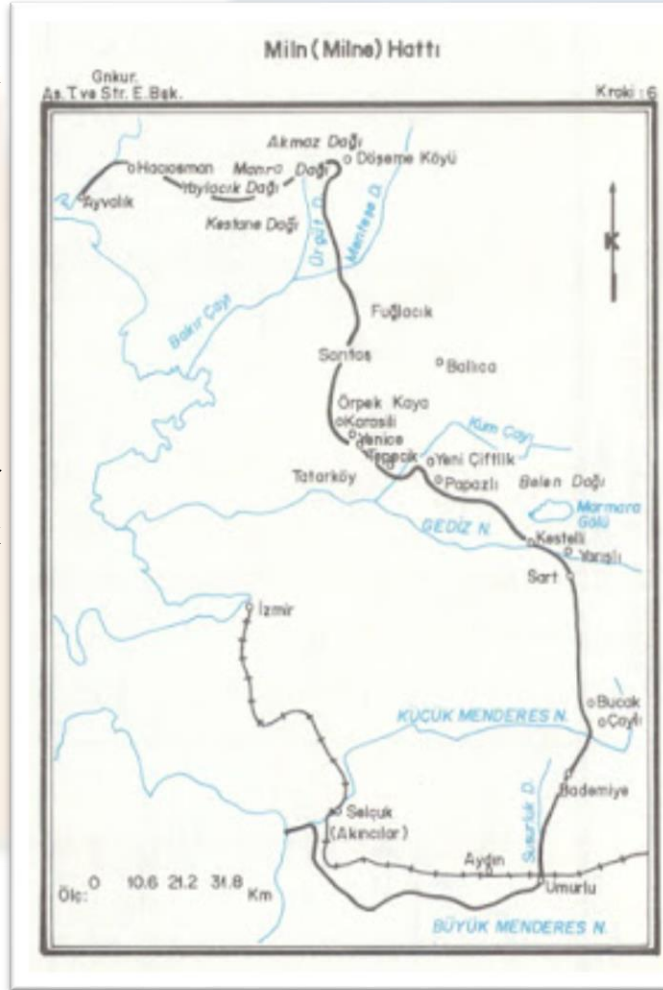
Yunanistan'ın Anadolu kurmayı planladığı Büyük Yunanistan için propagandalarının ağırlıklı merkezi "Türk vahşeti ve Türklerin geri kalmış bir millet olduğu" yönünde şekillenmiştir. 1900'lü yılların başından itibaren bu propagandaları basın-yayın yolu ile dünya kamuoyuna yaymaya çalışmışlardır. Yine bu amaçla İstanbul'da **Prodds** adlı Rumca bir gazete çıkarmışlardır. Ayrıca Paris'te bu fikri destekleyen **Journal de Caire** , **Reform** gibi gazeteler; Anadolu'da **Armenian The New East** adlı Ermeni gazetesi ile işbirliği yaparak bu fikri desteklemişlerdir. Öte yandan Amerika, Fransa ve İsviçre'de "**Türk Zulmüne Uğrayan Milletler Birliği**" adında bir teşkilat kurulmuştur.(Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, 2005, s.254)

Megali Idea

15 Mayıs 1919 da İzmir'in işgali ile Batı Anadolu'da başlayan haksız işgaller karşısında direnmek için bir taraftan Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri kurulurken diğer taraftan kuvayı milliye birliklerinin hazırlıkları başlamıştır. Fakat gönüllülerden kurulan bu kuvayı milliye birlikleri Yunan askerinin ilerleyişi karşısında tutunamamıştır. Kısa süre içinde İzmir'de başlayan işgal Ayvalık, Aydın, Manisa'ya kadar ilerlemiş ve kısa sürede geniş bir bölgeyi kontrol altına almışlardır. Bu ilerleyiş Paris Barış Konferansında da tepki ile karşılanmış ve bölgede inceleme yapması için General Sir George Milne görevli olarak gönderilmiştir. Bölgeye gelen Milne öncelikle bir komisyon kurarak kuvayı milliye ve Yunan askeri arasında **Milne Hattı** olarak bilinen 15 km'lik bir sınır hattı oluşturmuştur. (Turan, 1991, s.568-569)

Milne hattı olarak tespit edilen bu sınır İstanbul hükümetince kabul görmüştür. Milne hattının kabul edilmesi ile Yunan işgali altındaki bölgenin bırakılması resmîleştirilmeye çalışılmıştır. Fakat durumu kabul etmeyen kuvayı milliye birlikleri 1 Aralık 1919 da milne hattını aşmışlardır. Öte yandan altı aylık bir duraksamanın ardından 22 Haziran 1920 tarihinden itibaren milne hattından iç kesimlere doğru Yunan işgali yeniden başlamıştır. Bu yeni saldırı ile anlaşılmaktadır ki milne hattı bir aldatmacadır ve bölgedeki Yunan emelleri bu hat ile sınırlandırılmayacaktır. (Turan, 1991, s.568-569)

Milne Hattı ve General Sir George Milne

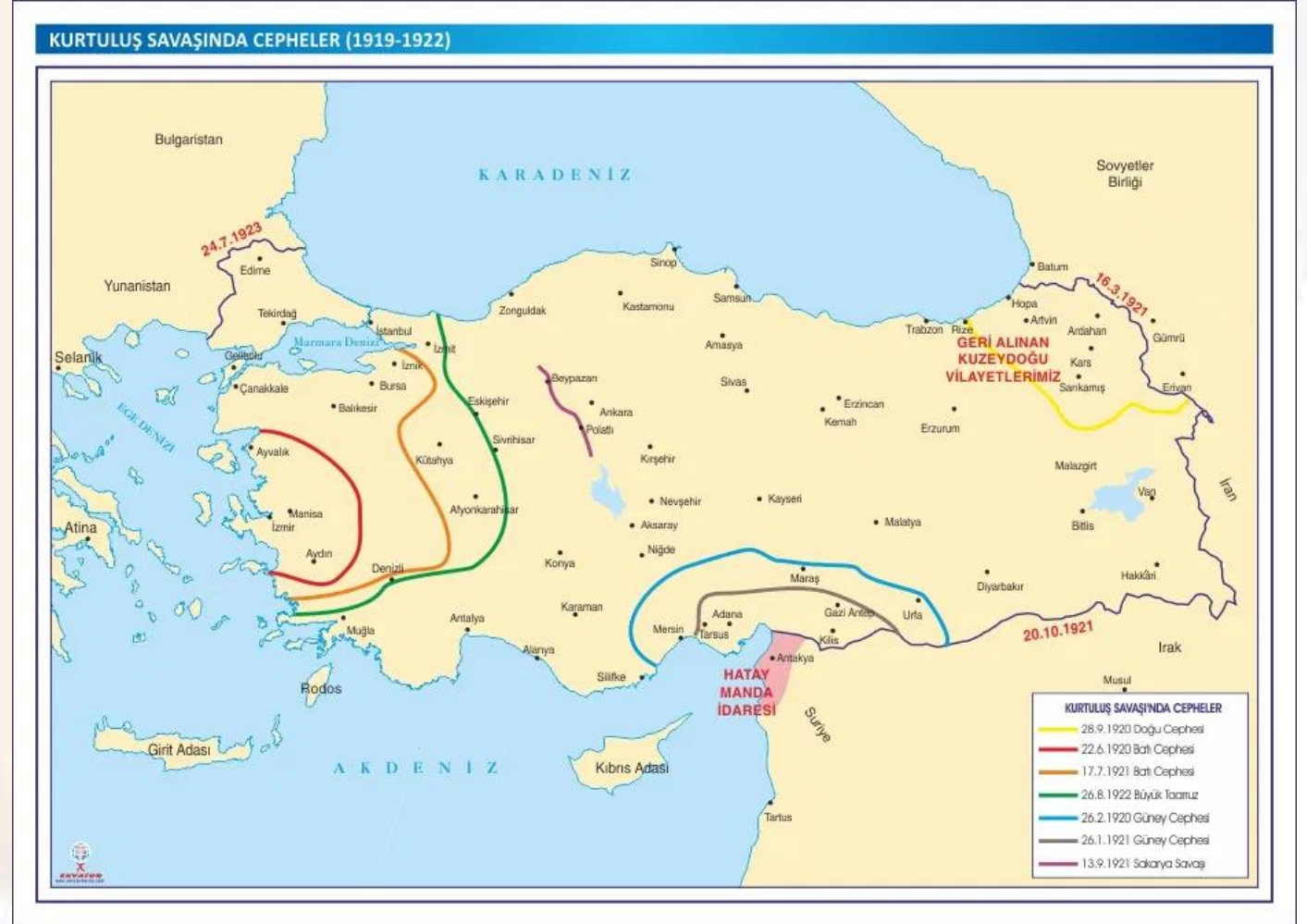
22 Haziran'da Yunan askerinin yeniden harekete geçmesinin sebepleri nedir?

- *Yeni kurulmuş TBMM'nin gücünü kırmak,
- *Anadolu'da işgallere karşı başlayan milli direnişin güçlerini engellemek,
- *Osmanlı Devleti'ne Sevr Anlaşmasının şartların bir an önce kabul ettirmektir.

22 Haziran - 8 Temmuz tarihleri arasında Alaşehir, İznik, Bursa, Bandırma, Salihli işgal altına alınırken 8 Temmuz'dan sonra ise Kırklareli, Edirne ve Tekirdağ'da Yunan askeri işgale başlamıştır. Yunan ordusunun bir adım sonrasında planı ise Eskişehir ve Ankara'yı kontrol altına alarak TBMM'yi dağıtarak milli direnişi ortadan kaldırmaktır. Böylece Sevr'i Anadolu'da hayata geçirebilmek için İtilaf devletlerinin önünde engel kalmayacaktır. (Kili, 2009, s.120)

1. I. İNÖNÜ SAVAŞI (6-10 OCAK 1921)

İzmir'in işgalinden sonra, Yunan askeri Batı Anadolu'da kısa süre içinde geniş bir bölgeyi kontrol altına almıştır. Bu süreçte Yunanistan'da değişen yeni hükümet de Anadolu'daki yayılmacı siyasetinde kararlılık göstermiş ve Yunanistan sadece Sevr ile kendisine bırakılan bölgelerle yetinmek istememiştir. Öte yandan Sevr Anlaşmasını bir an önce hayata geçirmek isteyen İngiltere de Yunan ilerleyişini bir baskı unsuru olarak kullanmak istemiştir. Ayrıca bölgede baş gösteren Çerkez Ethem, Demirci Mehmet Efe gibi ayaklanmalar da Yunan ilerleyişinin hızlanması için zemin oluşturmuştur. (Gencer-Özel, 1991, s.132.)

1920 yılı aralık ayı sonlarında Batı Anadolu bir yandan Çerkez Ethem, Demirci Mehmet Efe ayaklanmaları gibi iç isyanlarla; öte yandan bölgede hızla ilerleyen Yunan Askeri TBMM'ne ve yeni kurulan düzenli ordumuza zor günler yaşatmıştır. Bu sorunlara arasında Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa (İnönü) Yunan saldırılarının durdurulmasına öncelik vermiştir. Düzenli ordumuzun Batı Cephesinde Yunan askeri ile ilk karşılaşması I. İnönü Muharebesinde olmuştur. 6-10 Ocak 1921 tarihleri arasında İnönü mevkiinde önemli çarpışmalar yaşanmış; Türk birliklerinin güçlü direnişi karşısında Yunan askeri geri çekilmek zorunda kalmıştır.

Yunan askerinin geri çekilmesi üzerine düzenli ordu Çerkez Ethem kuvvetlerinin üzerine giderek bu kuvvetleri dağıtmayı başarmıştır. Ama ne var ki Çerkez Ethem ve kardeşleri Yunan askerine sığınarak Anadolu'dan kaçmışlar böylece Çerkez Ethem milli mücadeleye yön veren büyük bir kahramanken vatan haini durumuna düşmüştür.

I. İnönü Savaşının Sonuçları

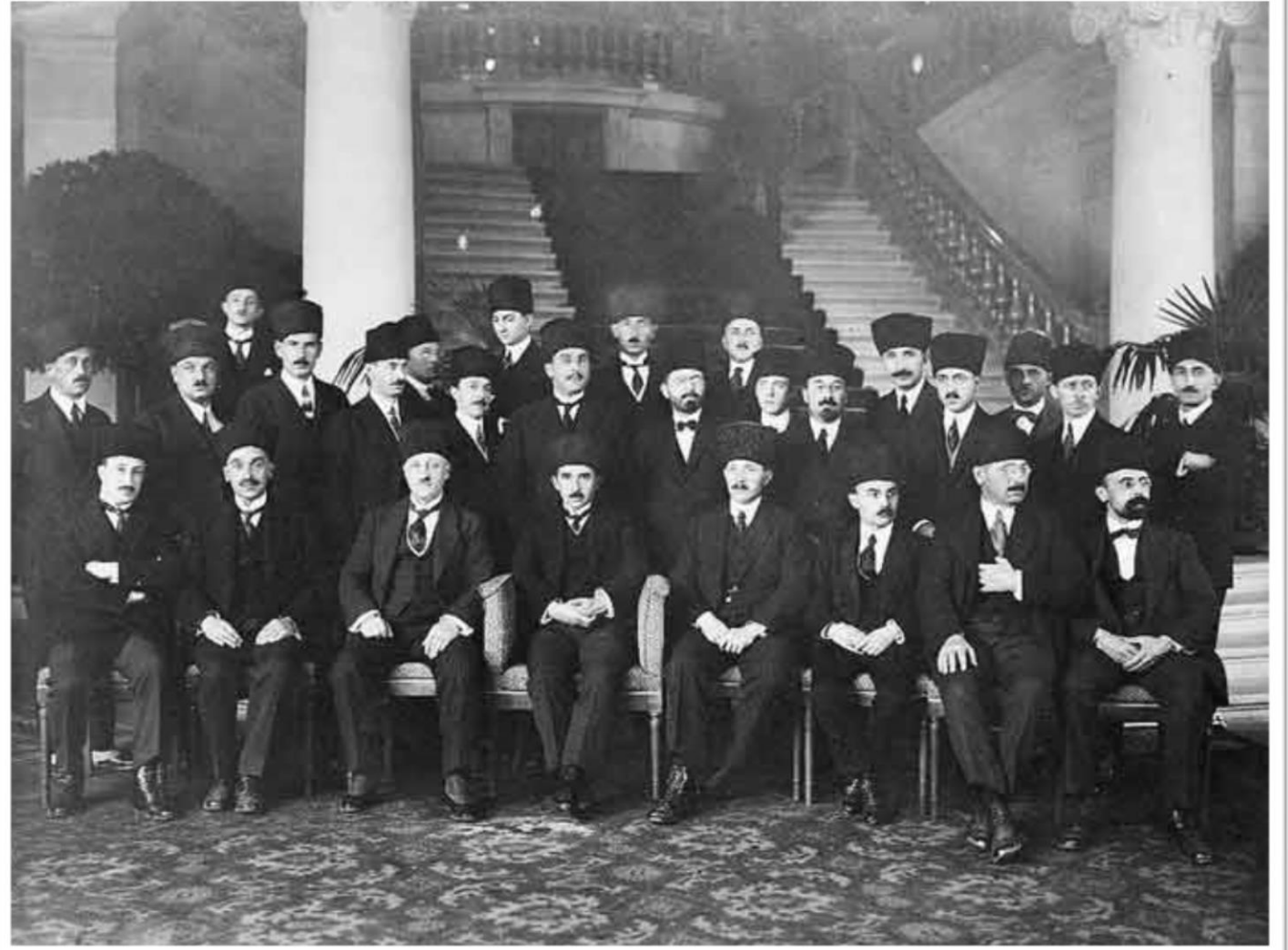
- Düzenli ordunun ilk askeri başarısıdır ve bu başarı orduya olan güveni artırmıştır.
- Anadolu halkının milli mücadeleye olan güveni de desteği artmıştır.
- I. İnönü zaferi ile TBMM'ne olan güven de artmış, meclisin otoritesi artmış, prestij kazanmıştır.
- Yunanistan destekçileri İtilaf devletleri nazarında güven kaybederken, İtilaf devletleri arasındaki gerginlik su yüzüne çıkmıştır.
- Sevr'i hayata geçirmek isteyen müttefikler TBMM ile pazarlık yapmaları gerektiğini anlamışlar, Londra Konferansına İstanbul Hükümeti ile TBMM de davet edilmiştir,
- İnönü zaferi, sonrasında Londra Konferansı, Türk Afgan Dostluk Anlaşması, Moskova Anlaşması gibi önemli siyasi gelişmelere kapı açmıştır.(Akandere-Semiz, 2010,s.177-178)

1.1. LONDRA KONFERANSI (21 Şubat- 11 Mart 1921)

I. İnönü Savaşı sonrasında milli mücadelenin başarısından çekinerek Sevr Anlaşmasını bir an önce uygulamaya geçirmek isteyen İtilaf Devletleri Londra Konferansını düzenlemişlerdir. Konferansta İstanbul Hükümeti ile TBMM arasında ikilik çıkarmak için her iki hükümet da konferansa davet edilmiştir. Ne var ki müttefikler bu planlarını hayata geçirmemiştir. Konferansta ilk söz hakkı İstanbul Hükümeti temsilcisi Sadrazam Tevfik Paşaya verilince, Paşa beklenmedik bir jest yapmış ve “*söz milletin gerçek temsilcisindir*” diyerek sözü TBMM temsilcisi Bekir Sami Bey'e bırakmıştır. (Ertan, 2017, s.123-124)

Londra Konferansında Sevr Anlaşması üzerinde birkaç küçük değişiklik yapan İtilaf Devletleri anlaşmayı TBMM ne kabul ettirememiştir. TBMM temsilcisi Bekir Sami Bey misak-ı milliden taviz vermemiştir. (Kili, 2009, s.122)

Sonuç itibariyle Londra Konferansının başarısızlığına rağmen önemli bir siyasi aşama oluşmuştur. Zira İtilaf devletleri TBMM'ni siyasi bir varlık olarak tanımış ayrıca Sevr Anlaşmasının değiştirilebileceği görülmüştür. Öte yandan misak-ı milliden taviz verilmeyeceği tüm dünyaya duyurulmuştur.

Londra Konferansı'na katılan Türk heyeti

1.2 MOSKOVA ANLAŞMASI (16 Mart 1921)

TBMM kurulduktan sonra bir yandan işgalci devletler ile mücadele ederken öte yandan Ermeni ve Rum çetelerinin faaliyetlerini engellemeye çalışmıştır. Bu süreçte ham maddi hem de siyasi bir desteğe ihtiyaç duyan meclis, Moskova Büyükelçisi olan Ali Fuat (Cebesoy) Paşa ile birlikte Yusuf Kemal Tengirşenk ve Rıza Nur'u Rusya'ya göndermiştir. Bu heyetin görüşmeleri sonrasında Sovyet Rusya ile 16 Mart 1921 tarihinde Moskova Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmaya göre:

- *TBMM ve Sovyetler birbirinin tanımadığı uluslararası anlaşmaları tanımayacaktır.
- *Sovyetler Birliği misak-ı milliyi kabul edecek , Gümrü anlaşması ile çizdiğimiz kuzeydoğu sınırında küçük değişiklikler kabul edilecektir.
- *Karşılıklı ilişkilerin güçlenmesi için ekonomik, parasal ve diğer konuları düzenleyecek anlaşmalar yapılacaktır.
- *Sovyetler Birliği kapitülasyonların kaldırıldığını kabul etmektedir.
- *Her iki devlet de daha önce Çarlık Rusya ve Osmanlı Devleti'nin yaptığı anlaşmaların geçersizliğini kabul etmiştir.
- *Her iki devlette birbirleri aleyhinde çalışan teşkilatların faaliyetlerini reddedecektir.
- *TBMM ile Sovyetler Birliği arasında yapılan anlaşmanın Güney Kafkasya Cumhuriyetlerinin de tanınması için çalışılacaktır.

Anlaşmanın imzalanması için Türkiye'nin verdiği önemli bir taviz ise Batum'un Gürcistan'a bırakılmasıdır. Bu anlaşma ile misak-ı milli Sovyet Rusya'ya kabul ettirilmiş ve Doğu sınırımız güvence altına alınmıştır. Bu sayede 15. Kolordu kuvvetlerinin Batı Cephesine sevk edilmesi sağlanmıştır. (Akandere-Semiz, 2010, s.179-180)

Sovyet Rusya Milli Mücadeleyi neden destekliyor?

Boğazlardaki muhtemel İngiliz hakimiyetinden çekindiği için ve Türkiye'nin emperyalist-kapitalist devletler karşısında kazanacağı zaferin sosyalist ideolojiye prestij kazandıracağı düşüncesi ile TBMM'yi desteklemiştir.

1.3 TÜRKİYE AFGANİSTAN DOSTLUK ANLAŞMASI (1 Mart 1921)

Moskova Anlaşmasının görüşmelerinin devam ettiği günlerde Moskova'da bulunan Afganistan heyeti ile bir dostluk anlaşması imzalanmıştır. Anlaşmaya göre Türkiye Afganistan ile karşılıklı olarak birbirlerini tanımıştır. Ayrıca her iki devlet kültürel bakımdan birbirlerine yardım sözü vererek subay ve öğretmen göndermeyi taahhüt etmişlerdir. Anlaşmadan sonra Afganistan Türkiye'ye elçi göndermiş ve bu tavrı ile İslam dünyasında TBMM'ye olumlu bir etki yapmıştır. (Ertan, 2017, s.126)

1.4 TEŞKİLAT-I ESASİYE KANUNU (20 Ocak 1921)

I. İnönü muharebesinden sonra yaşanan önemli gelişmelerden biri de 20 Ocak 1921'de TBMM'nin ilk anayasası olan Teşkilat-ı Esasiye Kanunun kabul edilmesidir. 1921 anayasası olarak bilinen bu anayasa bütün eksiklerine rağmen TBMM'ne daha düzgün bir hukuksal-siyasi yapı kazandırmıştı. Teşkilat-ı Esasiye Kanunu olağanüstü bir dönemde ihtiyaçları karşılamak ve geçici olarak ortaya çıkan kısmi iktidar boşluğunu doldurmak üzere hazırlanan, 24 maddelik bir anayasadır. Bu anayasa aynı zamanda , yeni oluşmakta olan Türk devletinin kuruluş felsefesinin önemli aşamalarından biri olmuştur. (Acun, 2015, s.175)

1.5 İSTİKLAL MARŞININ KABULÜ (12 Mart 1921)

Milli Mücadelenin buhranlı günlerinde Türkiye'de asker ve halk üzerinde moral oluşturacak, milli mücadelenin amacını anlatacak bir marş için TBMM kuruluşundan kısa bir süre sonra çalışmalarına başlamıştır. Maarif Vekaleti (Milli Eğitim Bakanlığı)'nin Ekim 1920 de açtığı yarışmaya 500 lira ödül konulmuş ve 700'den fazla eser başvurmuştur. Bu eserler arasında Burdur Milletvekili Mehmet Akif'in eserinin olmadığı dikkat çekmiştir. Sebebi araştırıldığında ise yarışmaya ödüllü olduğu için katılmadığı anlaşılmıştır. Bunun üzerine Maarif Vekili Hamdullah Suphi Bey, Mehmet Akif'e bir mektup göndererek ödül konusunda endişelerinin giderileceğini belirtmiştir. (Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, 2005, s.275-276)

Böylece yarışmaya on kıtadan oluşan şiiiriyle Mehmet Akif (Ersoy)'de katılarak son elemeye kalan yedi şiiir arasından **İstiklal Marşı** milli marş olarak seçilmiştir. Şiiiri mecliste Hamdullah Suphi Bey okumuş ve ayakta alkışlarla karşılanmıştır.

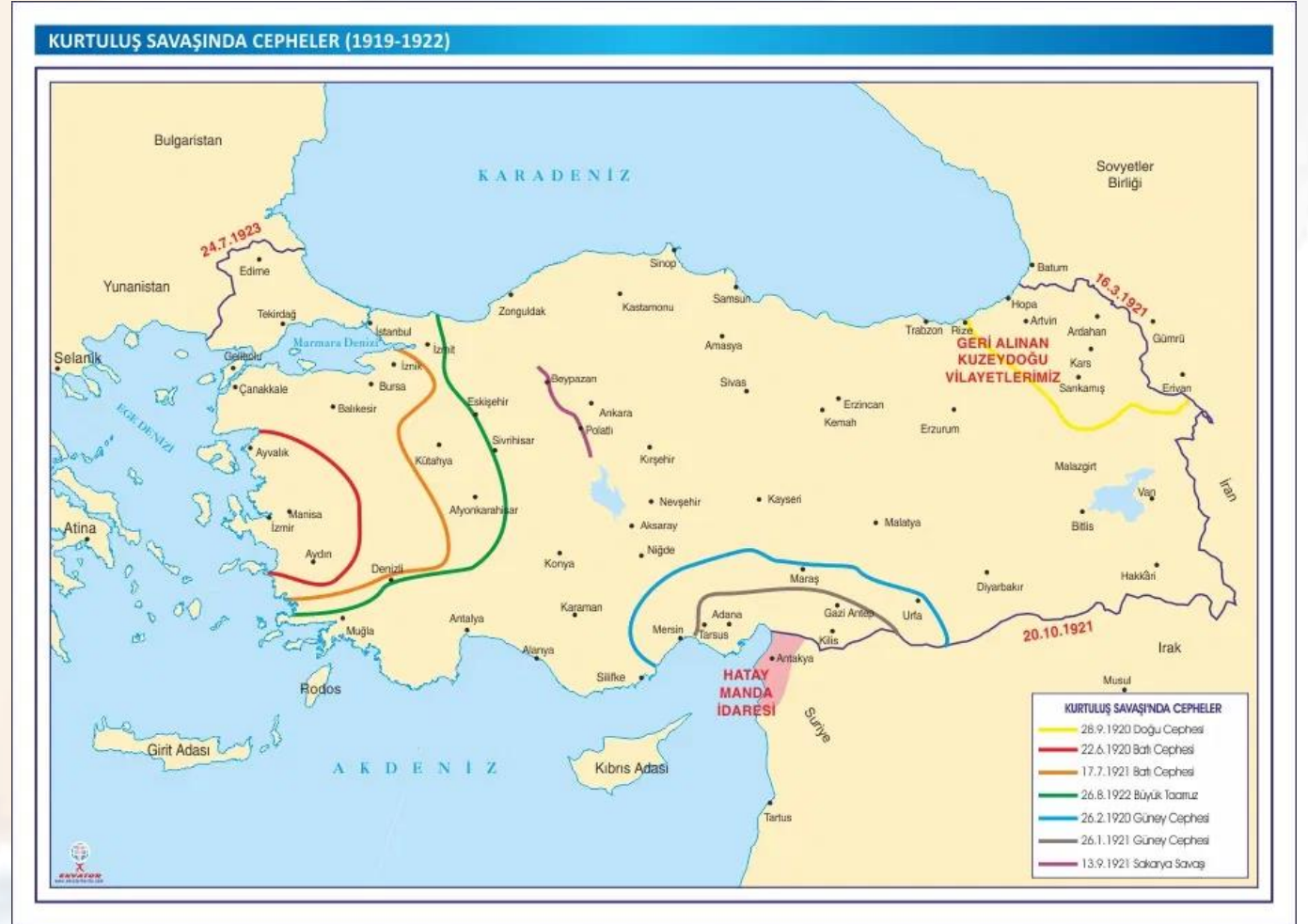
Mehmet Akif yarışmadan sonra kendisini tebrik edenlere « Allah bir daha bu millete İstiklal Marşı yazdırmaz» diyerek cevap verirken; şiiir için verilen 500 liralık ödülü ise **Dar'ul mesai** adlı bir hayır kurumuna bağışlamıştır. (Acun, 2015, s.177)

2. II. İNÖNÜ SAVAŞI (26 Mart- 2 Nisan 1921)

I. İnönü Savaşındaki başarısızlığının üstünü kapatmak isteyen Yunan askeri, bu zaferi yeni kurulan Türk ordusunun gücünü ölçmek için yaptıkları bir keşif taarruzu olarak değerlendirmiştir. Londra Konferansı'nda Türkiye'ye yapılan tekliflerin kabul süresi dolmadan 23 Mart 1921'de Bursa ve Uşak bölgesinden Yunan kuvvetleri tekrar harekete geçen Yunan kolu 26 Mart'ta ikinci defa İnönü mevkiinde Türk ordusu ile karşı karşıyadır. (Kili, 2009, S.127)

II. İnönü Muharebesinde ordumuz hem asker sayısı bakımından hem de lojistik destek açısından Yunan birliklerine kıyasla oldukça yetersiz durumdadır. Öyle ki Ankara'dan meclis muhafız taburunun dahi cepheye gönderilmesi imkansızlıkların boyutunu göstermektedir. (Akandere, 2010,s.180)

Bütün bu imkansızlıklara rağmen İsmet Paşa komutasındaki ordumuz, ciddi bir direniş göstererek 31 Mart'a kadar Yunan birliklerini Afyon- Bozüyük hattına kadar geri çekilmeye zorlamıştır. Geri çekilen Yunan askerini dağıtabilmek için 15 Nisan'a kadar Aslıhanlar ve Dumlupınar bölgelerinde çarpışmayı sürdürmüştür. Ancak bu çarpışmalar sonuç vermemiştir. Zaferin ardından meclis başkanı Mustafa Kemal Paşa, Batı Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya gönderdiği telgrafta kendisini kutlamış ve zaferi şöyle değerlendirmiştir:

*"Bütün dünya tarihinde, sizin İnönü Meydan Muharebelerinde üzerinize yüklendiğiniz görev kadar ağır bir görev yüklenmiş komutanlar pek azdır. Milletimizin İstiklal ve varlığı, dahice idareniz altında görevlerini şerefle yapan komuta ve silâh arkadaşlarınızın kalbine ve vatanseverliğine büyük bir güvenle dayanıyordu. **Siz orada yalnız düşmanı değil, milletin makûs talihini de yendiniz. İstilâ altındaki talihsiz topraklarımızla birlikte bütün vatan, bugün en ücra köşelerine kadar zaferinizi kutluyor.** Düşmanın istilâ hırsı, azminizin ve vatanseverliğinizin yalçın kayalarına başını çarparak paramparça oldu. Adınızı tarihin şeref abidelerine yazan ve bütün millete size karşı sonsuz bir minnet ve şükran duygusu uyandıran büyük gazâ ve zaferinizi tebrik ederken, üstünde durduğunuz tepenin size binlerce düşman ölüleriyle dolu bir şeref meydanı seyrettirdiği kadar, milletimiz ve kendiniz için yükseliş parlılılarıyla dolu bir geleceğin ufkuna da baktığını ve hâkim olduğunu söylemek isterim."* (Bayraktar, 2009, s.197)

II. İnönü Savaşının Sonuçları

- *Türk ordusunun I. ve II. İnönü savaşlarını kazanması İtilaf devletleri arasındaki görüş ayrılıklarını belirginleştirir,
- *II. İnönü'den sonra, İtalya ve Fransa, İngiltere'den bağımsız hareket etmiştir
- *Fransa barış görüşmelerini başlatmak için Franklin Bouillion'u Ankara'ya göndermiştir
- *İtalyanlar ise Anadolu'da işgal ettikleri topraklardan geri çekilmeye başlamıştır.

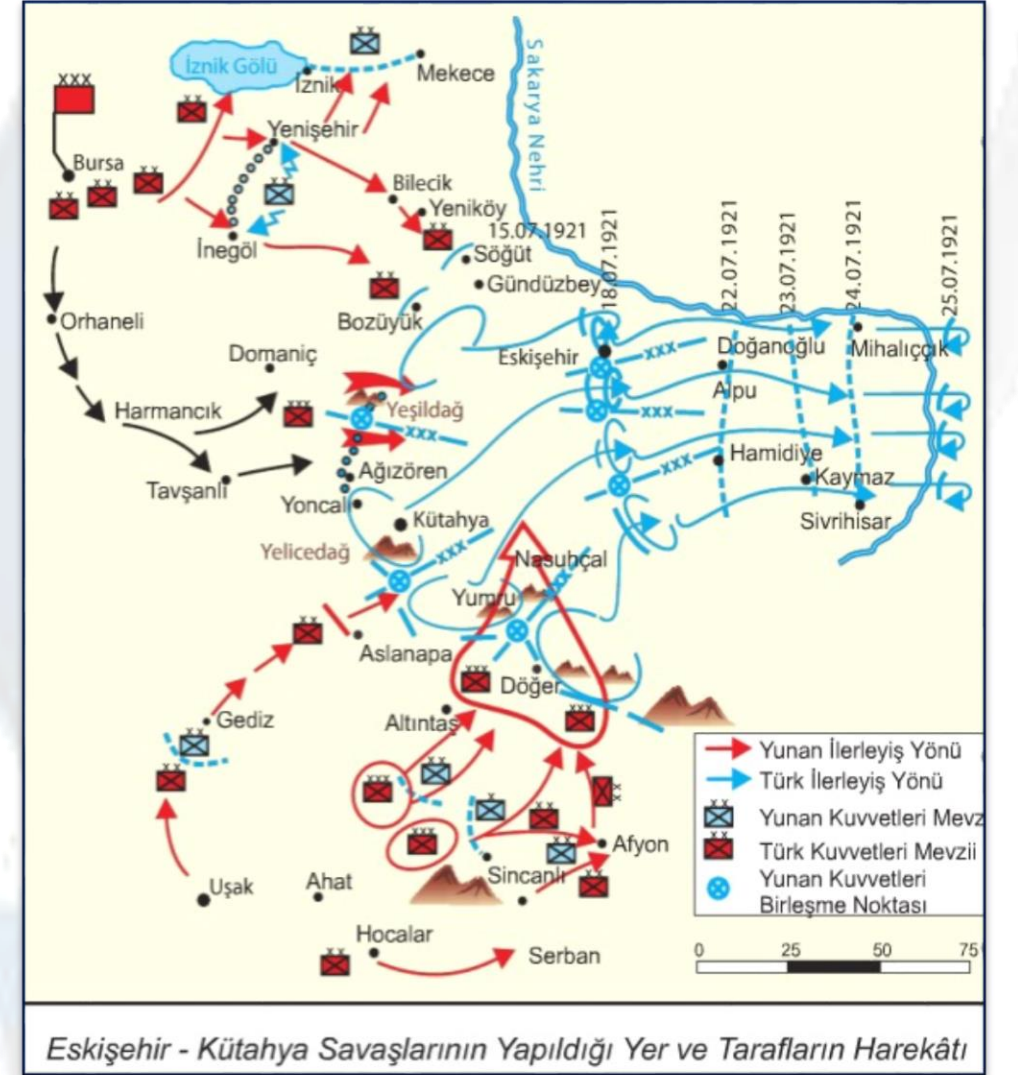
3. KÜTAHYA-ESKİŞEHİR SAVAŞLARI (13-19 Temmuz 1921)

II. İnönü Savaşından sonra, Yunan ordusu, Türklerin Aslıhanlar ve Dumlupınar'da giriştikleri izleme hareketinden saldırı gücümüzün olmadığını düşünmeye başlamıştır. Bu düşünce ile vakit kaybetmeden yeni bir taarruz yaparak Türklerin taarruz gücüne ulaşmalarını engellemek istemişlerdir. Bu hususta İngiltere de Yunan askerini cesaretlendirmiş ve maddi destek sağlamıştır. Bu taarruz neticesinde;

- *Türk ordusu çökertilecek
- *TBMM dağıtılacak ve Anadolu'daki milli direniş başsız kalacak
- *Batı Anadolu'da Yunan hakimiyeti kesinleşmiş olacak
- *Böylece Sevr Anlaşması uygulanmaya geçecektir.

İngilizler, bu yeni taarruz için genişletilen Yunan ordusunun silah, cephane, araç-gereç her türlü ihtiyacını karşılayarak desteğini esirgememiştir. Hazırlıklarını tamamlayan Yunan ordusu 10 Temmuz'da Kral Konstantin'in emri ile tüm cephelerde taarruza başlamıştır. Taarruz cephesi İnönü'den Afyon'a uzanan çok geniş bir yaydı. (Acun,2010,s.179)

- *Türk ordusu, Taarruz alanının çok geniş olması,
- *Yunan ordusunun yaklaşık iki misli daha fazla olması
- *Silah ve askeri malzeme açısından oldukça yetersiz olmasından dolayı savunma gücü kırılmış, geri çekilmek zorunda kalmıştır. TBMM Başkanı Mustafa Kemal Paşa'nın emri ile Türk birlikleri Sakarya nehrinin doğusuna çekilmiştir.

Kütahya-Eskişehir Savaşlarının Sonuçları

- TBMM'de hem savaştaki başarısızlığın sorumlularına hem de Mustafa Kemal Paşa'ya karşı muhalif sesler yükselmeye başlamıştır.
- Kütahya, Afyon, Eskişehir'de Yunan işgali başlamıştır.
- Düzenli ordumuz Milli Mücadele sürecinde ilk defa mağlup olmuştur.
- Halkın TBMM'ye ve düzenli orduya olan güveninde sarsılma olmuştur. TBMM'de düzenli ordu tartışılmaya başlanmıştır.
- Yunan askeri Sakarya'nın batısına kadar ilerlemiştir
- Sakarya Irmağı'nın batısına gelen Yunan ordusu, burada bekleyerek toparlanıp son saldırıyı yapmak için hazırlanmaya başlamıştır.

3.1 BAŞKOMUTANLIK YASASI

Batı Anadolu'da devam eden hızlı Yunan ilerleyişi neticesinde Yunan askeri Sakarya'ya kadar ilerlemiş, büyük bir hırsla hazırladıkları taarruz ile Ankara'ya kadar gelerek TBMM'yi dağıtarak Türk siyasi varlığına son vermek istemişlerdir. TBMM üyeleri yaklaşan bu felaket karşısındaki kaygı ve huzursuzlukları meclis içinde seslerin yükselmesine sebep olmuştur. Meclisin taşınması, düzenli ordunun yerine tekrar Kuvayı Milliye ye dönülmesi gibi öneriler gelmiştir. Ayrıca hem savaşta ordunun başına geçmediği için Mustafa Kemal Paşa hem de Kütahya – Eskişehir savaşındaki geri çekilmeden dolayı cephe kumandanları eleştirilmiş ve bu başarısızlıkla sorumlu tutmuşlardır.

Ancak bu süreçte Mustafa Kemal Paşa meclis başkanıdır ve yetkileri sınırlıdır, asıl yetki meclistedir. Duruma müdahale edip sorumluluk alabilmesi için yetkiye ihtiyacı vardır. Bu mesele Ağustos 1921'in ilk günlerinde mecliste görüşülerek 5 Ağustos 1921'de Başkomutanlık Yasası çıkartılmıştır. Bu yasa ile Mustafa Kemal Paşa meclisin yetkilerini üç ay süre ile geçici olarak devralmıştır. Sonuç itibari ile böylesi büyük bir bunalımda yapılan oylama ile millet vekilleri bu buhranı aşabilecek yetkin bir kişi olarak gördükleri Mustafa Kemal Paşa'yı yetkilendirmişlerdir. (Kili, 2009, s.127)

3.2 TEKÂLİF-İ MİLLİYE EMİRLERİ (7-8 Ağustos 1921)

Mustafa Kemal Paşa Başkomutanlık Yasası çıkartıldıktan sonra hızla önemli kararlar almıştır.

Birincisi Erkan-ı Harbiye Riyaseti ile müdaafa-i milliye Vekaleti kadroları ile Başkomutanlık karargâhını kurmuştur.

İkincisi düzenli ordunun güçlenmesi için 1901 doğumlular silah altına alınmasını zorunlu kılmıştır. Üçüncüsü ise Tekalif-i Milliye emirlerini yayınlamıştır. Bu emirler her bakımdan çok donanımlı olan Yunan ordusu karşısında oldukça eksik olan ordumuzun ihtiyaçlarını temin için hazırlanmıştır.

- Her kazada bir Tekâlif-i Milliye komisyonu kurulacak.
- Tüccar ve ahalinin elindeki çamaşırlık bez, erkek elbisesi yapmaya elverişli her çeşit kumaş ile astar, meşin, sahtiyan, çarıklık deri, mih, hayvan malzemesinin yüzde kırkına, bedeli sonra verilmek üzere el konulacaktır.
- Her ev, bir kat çamaşır, bir çift çorap ve çarık hazırlayacaktır.
- İnsan ve hayvan yiyeceklerinin yüzde kırkına bedeli sonra ödenmek üzere el konulacaktır.
- Nakil vasıtaları ayda bir kereye mahsus olmak üzere 100 km kullanılacaktır. Ordunun yiyeceğine ve giyeceğine yarayan bütün metruk mallara el konacaktır.
- Muharebeye elverişli bütün silahlar üç gün içinde teslim edilecektir.
- Akaryakıt, kamyon lastiği, muharebe malzemesinin yüzde kırkına el konulacaktır.
- Silah ve malzeme yapan zanaatçıların isimleri tespit edilecektir.
- Her çeşit araba ve hayvanın yüzde yirmisi alınacaktır. (Müderisoğlu, 2013, s.456-457)

Öte yandan kurulan tekalif-i milliye komisyonlarının hızlı çalışmasını sağlamak için “istiklal mahkemeleri” görevlendirilmiştir.

Başkomutan bu yolla Tekalif-i Milliye emirlerine uymayanları hemen cezalandırma yoluna gitmiştir. Ancak birkaç yer dışında mahkemelerin etkinliğine gerek kalmamıştır. Zira Türk Ulusu, milli mücadelenin bu zorlu günlerinde meclise inanarak ve güvenerek istenilenden fazlasını seve seve vermiştir. Milletin bu özverisi ile Sakarya'nın gerisinde bekleyen ordumuz ihtiyaçları elden geldiği ölçüde temin edilmiştir. (Milli Mücadele Tarihi, 2005, s.318-319)

KAYNAKÇA

Alptekin Müderrisoğlu, **Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları**, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2003.

Alptekin Müderrisoğlu, Kurtuluş Savaşının Mali Kaynakları, **Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi**, Cilt 4, Sayı:13, s.27-53.

Fatma Acun, **Atatürk ve Türk İnkılap Tarihi**, Siyasal Yayınevi, Ankara, 2015.

Milli Mücadele Tarihi, Cilt:I, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005.

Mustafa Turan, “ İstiklal Harbinde Milne Hattı”, **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, C.VII, Sa. 21 () Temmuz 1991), Ankara, 1991.

Osman Akandere- Yaşar Semiz, **Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi**, Eğitim Yayınları, Konya 2010.

Suna Kili, **Türk Devrim Tarihi**, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları İstanbul 2009.

Temuçin Faik Ertan, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, Siyasal Kitapevi, Ankara 2017.

Türkiye Cumhuriyeti Tarihi, Atatürk Araştırma Merkezi Yay., Ankara 2005.

Türk Silahlı Kuvvetleri Tarihi- TBMM Hükümeti Dönemi (23 Nisan-29 Ekim 1923), Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1984.

HAFTALIK KONU DEĞERLENDİRME SORULARI

1	Mondros Mütarekesinden sonra Batı Anadolu'daki Yunan işgalinin sebeplerini açıklayınız.
2	I. İnönü Savaşında kazanılan zaferin TBMM açısından önemini yorumlayınız.
3	Moskova Anlaşmasının Milli Mücadele sürecindeki önemini değerlendiriniz.
4	Tekalif-i Milliye emirlerinin milli mücadeledeki önemini açıklayınız.